

ע"פ 1512/19 - מוחמד עכאשי נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 1512/19

לפני: כבוד המשנה לנשיאה ח' מלצר
כבוד השופט ג' קרא
כבוד השופט י' אלרון

המערער: מוחמד עכאשי

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי
בחיפה בת"פ 48658-11-17 מיום 8.1.2019 שניתן
על ידי כב' השופט ארז פורת

תאריך הישיבה: כ"ב בחשון התש"ף (20.11.2019)

בשם המערער: עו"ד ויסאם עראף

בשם המשיבה: עו"ד מורן פולמן
בשם שירות המבחן: הגב' ברכה וייס, עו"ס

פסק-דין

השופט ג' קרא:

ערעור על חומרת עונש המאסר שנגזר על המערער ביום 8.1.2019 בת"פ 48658-11-17 בבית המשפט

המחוזי בחיפה (כב' השופט א' פורת), בגדרו הוטל על המערער עונש של 5 שנות מאסר לריצוי בפועל; 10 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים לבל יעבור עבירה שעניינה גרימת מוות ברשלנות או נהיגה בזמן פסילה; 4 חודשי מאסר על תנאי למשך 3 שנים לבל יעבור עבירה של נהיגה ללא רישיון או ביטוח תקפים; הפעלת עונש מאסר מותנה בן 3 חודשים מתיק תת"ע 15-06-4289 (להלן: תיק התעבורה הקודם), אשר יופעל כולו בחופף לתיק זה; פסילת רישיון נהיגה למשך 12 שנים שיופעל לאחר סיום ריצוי עונש הפסילה בן 19 החודשים מתיק התעבורה הקודם, שיימנה מיום 7.12.2017; ופיצוי לאלמנת המנוח בסך 50,000 ש"ח.

כתב האישום

1. על פי עובדות כתב האישום, נהג המערער את רכבו ביום 26.4.2017 בכביש 70 מכיוון דרום לצפון, כשהוא פסול מלנהוג לתקופה של 19 חודשים עלפי גזר הדיןבתיק התעבורה הקודם. באותה עת, נהג המנוח באופנוע בכיוון נסיעתו של המערער. בשלב כלשהו, החל המערער לבצע עקיפה של האופנוע, כאשר במהלכה, סטה המערער ימינה ופגע באופנוע. כתוצאה מהתאונה נגרם מותו של המנוח במקום. המערער - שהבחין כי נגרם נזק לרכבו וכי המנוח איבד שליטה על האופנוע, ועל אף שידע כי הוא מעורב בתאונה שבה נגרם לאדם חבלה חמורה או אף נהרג בה אדם - ברח ממקום התאונה. המערער לא עצר את רכבו במקום התאונה כדי לעמוד על תוצאותיה ולסייע למנוח, ולא הזעיק את גופי ההצלה המקצועיים הנחוצים ולא התקשר למשטרה.

מיד אחרי התאונה, נהג המערער את רכבו אל עבר יער מבודד שם החליף את הצמיג האחורי של רכבו שניזוק בתאונה והשליך את צלחת הגלגל שנשברה, וזאת על מנת להעלים ראייה בכוונה למנוע או להכשיל הליך שיפוטי. לאחר מכן, המשיך המערער בשגרת חייו עד שנעצר ביום 8.5.2017.

2. על יסוד הודאתו במיוחס לו בכתב האישום, הורשע המערער בעבירה של הפקרה אחרי פגיעה, לפי סעיף 64א(ג) לפקודת התעבורה [נוסח חדש] (להלן: פקודת התעבורה); בעבירה של גרם מוות ברשלנות, לפי סעיפים 64 ו-40 לפקודת התעבורה וכן סעיף 304 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); בעבירה של נהיגה בזמן פסילה, לפי סעיף 67 לפקודת התעבורה; בעבירה של נהיגה ללא ביטוח, לפי סעיף 2 לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התשל"ל-1970; ובעבירה של שיבוש מהלכי משפט, לפי סעיף 244 לחוק העונשין.

עיקרי גזר דינו של בית המשפט המחוזי

3. בגזר דינו, עמד בית המשפט המחוזי על כך שהעבירות נעשו בסמיכות וברצף, ומשכך ניתן להשקיף עליהן כעל אירוע אחד לעניין קביעת מתחם הענישה. עוד עמד בית המשפט על הערכים החברתיים המוגנים שנפגעו כתוצאה מביצוע העבירות - הגנה על ערך חיי אדם ושלמות גופו. באשר לנסיבות הקשורות בביצוע העבירה, שקל בית המשפט המחוזי לחומרא את התוצאה הקשה שנגרמה ממעשיו של המערער - מותו של אדם צעיר שעתידו לפניו, תוך הותרת משפחתו מול חלל עצום; את הפקרת המנוח לאחר הפגיעה בו; את בריחתו מהמקום והעלמת הראיות שהעידו על מעורבותו בתאונה; את העובדה שהמערער נהג את רכבו באופן רשלני, שאינה ברף הנמוך; ואת העובדה שהמערער נהג בזמן פסילה וללא ביטוח. מנגד, שקל בית המשפט את העובדה שמותו של המנוח נגרם באופן מיידי במקום, כך שסיכויי ההצלה היו קלושים בנסיבות העניין. בהתחשב באמור ובמדיניות הענישה הנוהגת, העמיד בית המשפט המחוזי את מתחם הענישה בגין כלל העבירות בהן הורשע המערער מארבע לשבע שנות מאסר בפועל, ולצד זאת מאסר על

עמוד 2

תנאי, פסילת רישיון נהיגה לתקופה ממושכת ופיצוי.

4. באשר לקביעת העונש בתוך המתחם, קבע בית המשפט המחוזי כי אין מקום בנסיבות העניין לסטות ממתחם הענישה. בית המשפט עמד על כך שהמערער התקשה לקחת אחריות מלאה על העבירות, כפי שבא לידי ביטוי בתסקיר שירות המבחן שהוגש בעניינו. מנגד, התחשב בית המשפט לקולא בהודאתו של המערער, בהשלכת הענישה על בני משפחתו, ובתרומתו לחברה. לנוכח כל האמור, גזר בית המשפט המחוזי על המערער את העונשים כמפורט בפתח פסק דין זה.

על גזר דינו של בית המשפט המחוזי הוגש ערעור זה, המופנה נגד רכיב עונש המאסר בפועל בלבד.

טענות הצדדים בערעור

5. המערער טען כי בית המשפט המחוזי שגה משהעמיד את מתחם העונש ההולם מארבע עד שבע שנות מאסר בפועל, כאשר לפי מדיניות הענישה במקרים דומים, מתחם העונש ההולם מתחיל בשמונה עשר חודשי מאסר בלבד; כי עבירת גרימת המוות ברשלנות ועבירת ההפקרה הן עבירות שכל אדם נורמטיבי עלול לחטוא בהן; וכי בית המשפט שגה משלא קבע כי מדובר ברשלנות ברף הנמוך של החומרה. באשר לעבירת ההפקרה, טען המערער כי נסיבות ביצועה הן מקלות שכן מדובר בכביש בו עוברים כלי רכב רבים, כך שהיה סיכוי גבוה להושטת עזרה על ידי עוברי אורח אחרים.

עוד טען המערער כי העונש שנגזר עליו החמיר עמו יתר על המידה, אף בהשוואה למקרים דומים, וכי לא ניתן משקל מספק לנסיבותיו האישיות, ובכללן: כי הוא נעדר עבר פלילי; כי הודה ולקח אחריות מלאה וכנה על מעשיו ואף הביע צער בפני משפחת המנוח; כי הוא אב לשלושה והמפרנס היחיד במשפחה; כי הטלת עונש מאסר לתקופה כה ממושכת הינה חוויה קשה וטראומתית אשר תלווה אותו ואת בני משפחתו לתקופה ארוכה; כי המערער אינו בעל דפוסים עברייניים; וכי הוא תורם לחברה.

6. מנגד, טענה באת-כוח המשיבה בפנינו כי אין מקום להתערבות בגזר הדין נוכח נסיבות ביצוען החמורות של העבירות. החל מהרגע שבו החליט המערער לנהוג בידעה שהוא פסול מנהיגה, המשך בפגיעה במנוח, הפקרתו, וכלה במעשי השיבוש שעשה. עוד נטען כי בדין נקבע שרשלנותו של המערער הייתה ברף הגבוה; כך גם עבירת ההפקרה, נעברה בנסיבות מחמירות, שכן מרגע שהמערער הבחין כי נגרמה למנוח פגיעה קשה הוא ברח ממקום התאונה אל עבר מקום נסתר במטרה להעלים את מעורבותו בתאונה. עוד ציינה באת-כוח המשיבה כי לחובת המערער עבר תעבורתי כבד, הכולל 11 הרשעות קודמות.

דין והכרעה

7. לאחר ששמענו את טענות הצדדים בערעור, עיינו בנימוקי הערעור וקראנו בעיון את גזר דינו של בית המשפט המחוזי, וכן את תסקיר שירות המבחן המשלים שהוגש לקראת הדיון בערעור כמו גם במסמכים השונים שהוגשו

במהלך הדיון, הגענו לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות.

8. הלכה היא, כי אין דרכה של ערכאת הערעור להתערב בגזר הדין של הערכאה הדיונית, למעט באותם מקרים חריגים שבהם ניכר כי נפלה טעות מהותית בגזר הדין או מקום שהעונש שנגזר על ידה חורג באופן קיצוני ממדיניות הענישה הנוהגת (ע"פ 7519/18 אבו סנינה נ' מדינת ישראל (14.2.2019); ע"פ 2933/19 צדיק נ' מדינת ישראל (26.9.2019)). כפי שיבואר להלן, איננו סבורים כי עונשו של המערער חורג ממדיניות הענישה הנוהגת והראויה בנסיבות העניין.

9. אשר למתחם העונש ההולם, בית משפט זה עמד לא פעם על אופן קביעת מתחם העונש ההולם ועל כך שעשויה להיות מידת שוני בקביעת המתחם לעבירה מסוימת בהתאם לנסיבות ביצועה.

"היות שבקביעת מתחם הענישה על בית המשפט להתחשב לא רק בסוג העבירה, אלא גם בנסיבות ביצועה ובמידת האשם של הנאשם בביצוע, סביר כי לאותה עבירה יהיו כמה מתחמי ענישה שונים, הנגזרים כל אחד מנסיבות שונות" (ע"פ 1127/13 גברזיני נ' מדינת ישראל, פסקה 25 (15.1.2014)).

בענייננו, נסיבות ביצוע העבירות חמורות הן. ראשית, אם כל חטאת, אשר הביאה להשתלשלות העניינים, נעוצה בהחלטתו של המערער לנהוג את רכבו ביודעו שהוא פסול מלנהוג לתקופה של 19 חודשים בגין תיק התעבורה הקודם, בגדרו אף הוטל עליו עונש מאסר מותנה. שנית, המערער, בנהיגתו הרשלנית, הוא שהיה אחראי לקרות התאונה. נסיבות ביצוע התאונה, המתוארות בכתב האישום, מבססות את קביעתו של בית המשפט לפיה רשלנותו של המערער אינה מצויה ברף הנמוך. שלישית, עבירת ההפקרה בוצעה בנסיבות מחמירות. המערער הבין כי הוא מעורב בתאונה שבה נגרמה לאדם חבלה חמורה או שנהרג בה אדם, מקום שהבחין כי התנגש באופנוע, בכביש בין עירוני, ואף ראה את המנוח מאבד שליטה על האופנוע כתוצאה מההתנגשות, וחרף זאת, בחר להפקיר את המנוח ולברוח ממקום התאונה במהירות, מבלי שעצר את רכבו או הזעיק את הגופים הרלוונטיים למקום. רביעית, לאחר קרות התאונה נמלט המערער למקום מבודד, שם פעל, באופן מחושב, במטרה להתנער מאחריות ולהסתיר את מעורבותו בתאונה, כאשר לאחר מכן המשיך בחייו כרגיל, וזאת עד שנעצר על ידי המשטרה לאחר כשבועיים ימים. להצטברות מכלול נסיבות החומרה של ביצוע העבירות בענייננו, אפקט סינרגטי שהצדיק לטעמנו קביעתו של מתחם העונש כפי שנקבע.

10. קביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה היה מקום לשקול לקולא את נסיבת מותו המיידית של המנוח במקום התאונה, בשל העדר תועלת בעצירה לשם מתן סיוע ועזרה בנסיבות אלה, בטעות יסודה. מצאנו להזכיר כי בית משפט זה נתן דעתו על סוגיה זו בקבעו כי בהתחשב בתכליות המשנה של עבירת ההפקרה, אין נפקות לשאלה אם מותו של הנפגע בתאונת הדרכים נגרם באופן מיידית, ואם לאו (ראו, למשל, ע"פ 4289/14 חנונה נ' מדינת ישראל, פסקה 69 (21.1.2015)). אכן, התכלית העיקרית של עבירת ההפקרה היא להבטיח הושטת עזרה מיידית לנפגע התאונה במטרה להגדיל את הסיכויים להצלת חייו, או למזער את הפגיעה בגופו (ע"פ 7159/98 מדינת ישראל נ' פלוני, פ"ד נג(2) 632, 644 (1999); ע"פ 7936/13 לוי נ' מדינת ישראל, פסקה 26 (16.12.2014) (להלן: עניין לוי)). ואולם, תכלית זו אינה עומדת לבדה, ולא פעם עמד בית משפט זה כי לעבירת ההפקרה תכליות משנה נוספות, שאינן נופלות בחשיבותן. כך, נפסק כי עבירת ההפקרה מכוונת למנוע מנהג הרכב הפוגע מלהתחמק מאחריותו לתאונה, וכן לאפשר לרשויות האכיפה לחקור ולברר כדבעי את נסיבות התאונה שבה נפגע אדם ואת האחריות לגרימתה (ראו, למשל, ע"פ 9628/09 שרעבי נ' מדינת ישראל, פסקה 12 והפניות שם (1.3.2012)). בעניין לוי, עמד בית משפט זה על תכלית משנה נוספת,

"הדאגה לכבוד המת ולרגשות קרוביו" (שם, פסקה 27). באותו עניין נפסק כי:

"גם אם אין עוד תועלת בהגשת עזרה רפואית, לבטח יש טעם לכסות את הגופה, ולוודא שלא תהיה למְשָׁה בגלגלי כלי רכב נוספים..."

עינינו הרואות אפוא כי גם אם מת נפגע בתאונת דרכים על אתר, משרתת עבירת הפקרה אחרי פגיעה תכליות חשובות... ה"עזרה" אינה מתמצית בסיוע רפואי לאדם חי בלבד, וממילא אין להכיר עוד בסייג לחובה להושיט עזרה מקום בו מתקיימת אצל הנהג ודאות סובייקטיבית בדבר מות הנפגע טרם עזיבתו את מקום התאונה (עניין שעבט); וגם אין להסתפק בהרשעה בעבירת הנסיוןמקום בו הסתבר לנהג בדיעבד כי הנפגע מת מיד על אתר (עניין גולה). לפיכך, מתייתר הצורך בקביעת ממצא על אודות העיתוי המדוייק שבו נפחו המנוחים את נשמתם" (שם, פסקאות 27-28).

לפיכך, אין מקום לשקול כנסיבה לקולא לעניין עבירת ההפקרה את נסיבת פטירתו על-אתר של נפגע בתאונת דרכים.

11. בהקשר דומה, טוב היה לו נמנע הסנגור מהעלאת הטענה שבמקום התרחשות התאונה היו אנשים עוברי אורח שמן הסתם היו מושיטים עזרה לנפגע שהופקר. החוק מטיל את החובות הקבועות בסעיף 64א לפקודת התעבורה בראש ובראשונה על "נוהג רכב המעורב בתאונה שבה נפגע אדם". אין הנהג הפוגע יכול להתנער מאחריותו, אף אם ראהבפועל אנשים אחרים שנחלצו לסיועם של נפגעי התאונה (ע"פ 7478/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (9.6.2015)); מקל וחומר לענייננו, כי אין די בקיומה של אפשרות ערטילאית להושטת עזרה על ידי עוברי אורח פוטנציאליים, גבוהה ככל שתהא, כדי לשמש נסיבה שתצדיק הקלה בעונש.

12. אשר לגזירת העונש בתוך המתחם, בית המשפט המחוזי עמד על מכלול השיקולים הצריכים לעניין, לרבות השיקולים השונים לקולא עליהם הצביע המערער בערעור זה שלפנינו. לא נעלם מעינינו כי מהתסקיר המשלים עולה שהמערער הביע חרטה ונטל אחריות על מעשיו תוך שהוא החל להביע צער על הפגיעה במנוח ובמשפחתו, ואנו מביעים תקוותנו כי המערער ימשיך בהליך הטיפולי אותו החל במסגרת שירות בתי הסוהר. עם זאת, נוכח הנסיבות החמורות של ביצוע העבירות, ובהתחשב בהערוטינו לעיל, אנו סבורים כי העונש שנגזר על המערער מאזן נכונה בין מכלול השיקולים הרלוונטיים בנסיבות העניין, ואיננו מוצאים מקום להתערב בו.

13. הערעור נדחה אפוא.

ניתן היום, ו' בכסלוהתש"ף (4.12.2019).

